

Acord del Ple de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, de 26 de març del 2004, pel qual s'aprova el document "Propostes per a un llibre d'estil que servisca de marc de referència a les editorials valencianes per a l'elaboració de materials curriculars en valencià"

Atés que el Ple de l'AVL en la seua reunió del 9 de desembre del 2002 va acordar reunir-se amb els editors i el món dels ensenyants per a dialogar sobre l'adequació dels llibres de text a la normativa de l'AVL, a partir d'una primera proposta de document aprovada pel Ple (Acord 26/2002, sobre orientacions i suggeriments per a l'elaboració de materials curriculars escrits en valencià, en relació als acords normatius de l'AVL de 25 de març i 20 de maig del 2002).

Atés que el 6 de febrer del 2003 es va constituir la Comissió encarregada de dialogar amb els editors i els sectors educatius integrada pels acadèmics senyors Ahuir i López, Colomina i Castanyer, Doménech Zornoza i Meseguer Pallarés.

Atés que esta comissió ha celebrat 10 reunions amb l'Associació d'Editors del País Valencià (19 de febrer, 20 de març, 15 d'abril, 20 de maig, 17 de juny, 15 de juliol, 27 de setembre, 14 d'octubre, 25 de novembre i 16 de desembre).

Atés que la comissió i els representants de l'Associació d'Editors del País Valencià han aprovat per unanimitat el document "Propostes per a un llibre d'estil que servisca de marc de referència a les editorials valencianes per a l'elaboració de materials curriculars en valencià"

El Ple de l'AVL acorda i fa seu el document com a punt de partida i marc de referència per a l'elaboració de materials curriculars en valencià.

**DOCUMENT "PROPOSTES PER A UN LLIBRE D'ESTIL QUE
SERVISCA DE MARC DE REFERÈNCIA A LES EDITORIALS
VALENCIANES PER A L'ELABORACIÓ DE MATERIALS
CURRICULARS EN VALENCIÀ"**

CONSIDERACIONS DE CARÀCTER GENERAL

Introducció

El propòsit del present document, fruit de l'acord entre l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i l'Associació d'Editors del País Valencià, és orientar autors i editors en alguns aspectes del model de llengua a usar en els llibres de text i d'altres materials curriculars escrits en valencià, ja es tracte de llibres de *Valencià: llengua i literatura*, ja siguen llibres que tinguen per objecte el tractament d'unes altres matèries acadèmiques.

L'àmbit d'actuació de les propostes és essencialment el de l'Educació obligatòria, tot i referir-se alguna vegada al Batxillerat i els Cicles formatius, tenint en compte que, per al compliment de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, el sistema educatiu obligatori ha de garantir la competència lingüística i comunicativa tant en castellà com en valencià.

La present proposta considera que la llengua té en l'educació una importància que supera l'àmbit lingüístic. Així, cal subratllar el valor de la participació dels criteris lingüístics i discursius en els plantejaments pedagògics i la seua renovació, en la valoració de la cultura de l'estudiant, i en la vinculació de l'escola al medi. I en eixe sentit, cal agrair l'esforç pràctic i constant dels sectors editorials i dels ensenyants que, dins el sistema educatiu valencià, han provat d'aplicar eixos actius metodològics, que han resultat importants en el procés de redreçament lingüístic.

El document adopta un to orientatiu i no té cap caràcter impositiu, es basa en els acords normatius de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i té en compte la pràctica seguida majoritàriament per les editorials que publiquen llibres de text en valencià. Aporta una línia a seguir, susceptible de modificacions, de millores, d'adequacions a les distintes realitats promogudes per l'evolució de les decisions de l'AVL i pels sectors editorials, el professorat i els sectors educatius. El valor de l'acord dependrà, en bona mesura, de l'ús i la utilitat que tinga en el món educatiu. Cal subratllar, precisament, que el document i les seues propostes es consideren adients i útils amb independència de les característiques que tinguen en el futur les decisions institucionals sobre homologació de texts educatius.

Condicionants sociolingüístics

Els condicionants sociolingüístics del valencià, marcats per factors com la minorització cultural i lingüística i el debat identitari, i les necessitats psicopedagògiques de la tasca educativa demanen que el model de llengua estàndard s'ajuste tant com siga possible a la realitat lingüística valenciana, és a dir, ha de ser un model socialment acceptable, que siga assumible pels docents i pels pares, i que siga proper als xiquets i les xiquetes. Alhora s'ha d'adequar a la diversitat de contextos comunicatius i de graus de formalitat que

es donen en l'àmbit escolar, però també, i al mateix temps, ha de preservar la convergència amb els models de tot el sistema lingüístic.

En eixa línia, cal garantir i impulsar la competència lingüística del professorat, no sols de valencià sinó també dels altres àmbits professionals i educatius.

D'altra banda, és objectiu important l'atenció a la situació que viuen molts parlants d'inseguretat en l'ús de la llengua pròpia, fruit en part de la interferència lingüística del castellà i d'altres factors, com els vinculats als usos formals o al nivell de coneixement de la normativa.

Cal eliminar els prejudis i els estereotips lingüístics, condicionats per factors socials, que dificulten la construcció del model de llengua referencial, ja que els parlants poden rebutjar determinades solucions lingüístiques per considerar-les estranyes o alienes a la pròpia varietat o, fins i tot, a la pròpia llengua.

Un altre prejudi, resultat de confusions semblants a les ací esmentades, és el fet de desconsiderar solucions valencianes en l'àmbit normatiu per creure-les menys formals o menys habituals en altres territoris del sistema lingüístic. Eixa classe de confusions és conseqüència, també, d'identificar de manera mecànica límits lingüístics amb límits territorials.

Condicionants del període o etapa evolutiva

Unes determinades formes, un lèxic determinat, una determinada manera d'exposar els continguts de l'àrea curricular, poden ser molt correctes, però poden tindre el problema de no adequar-se al període o etapa evolutiva dels receptors. La selecció de les formes lingüístiques, del lèxic, etc., haurà de contemplar necessàriament les possibilitats reals d'assimilació que són pròpies del receptor d'una determinada etapa evolutiva. Caldrà, per tant, una adequació a cada situació pel que fa al grau de maduresa.

El sistema educatiu, sobretot en els nivells més bàsics, ha de permetre a l'estudiant l'accessibilitat al domini de la seua modalitat lingüística més pròxima i, de manera progressiva, al model estàndard amb les particularitats que puga adoptar en els diversos territoris, és a dir, a les solucions lingüístiques més destacades de les altres varietats geogràfiques, històriques o socials.

En tot moment seria bo tindre en compte els elements lingüístics que ja són coneguts pel receptor, l'estudiant d'un determinat curs, cicle o etapa educatius. A eixe principi responen les pautes orientatives del present document. Allò que resulta més senzill d'assimilar per part de l'alumnat ha de ser tingut en compte com a qüestió de tractament immediat. Les formes lingüístiques que són susceptibles d'un aprenentatge més fàcil seran les contemplades en la redacció dels textos dels nivells educatius inferiors, i, progressivament, s'incrementarà el grau de dificultat.

Partir de l'atenció prioritària a la realitat lingüística immediata

Cal treballar per aconseguir un efecte d'identificació entre la llengua de la realitat immediata de l'aprenent i els continguts i les formes dels manuals,

tenint en compte els diversos nivells d'ús i sense que això supose una reducció de l'idioma a un nivell familiar o col·loquial.

El coneixement de les diverses modalitats dialectals és un recurs òptim per a lluitar contra els prejudicis. I en eixa tasca la comunitat educativa i tot el sector del llibre (llibres de text, material complementari, llibres de lectura, etc...), tenen un important paper, ja que cal posar a l'abast de l'alumnat tot un ventall de texts orals i escrits que el familiaritzen amb les maneres de dir d'altres llocs. En els llibres de text s'ha d'emprar un registre formal en l'exposició, han de prevaldre-hi el rigor i la claredat expositiva, perquè són vehicles d'accés al coneixement i a la cultura, i alhora han d'oferir tota la variació de registres possibles pel seu component de reforç de l'expressió oral.

En qualsevol cas, es considera que cal dedicar un esforç especial pel que fa a la utilització de formes genuïnes valencianes vives i ben documentades. Si es té en compte que la genuïnitat és una consideració de base antropològica o sociològica, l'educació permet una gradació evolutiva d'usos i coneixements lingüístics que fan possible vincular la genuïnitat al descobriment de la diversitat social i territorial, als components generals de la cultura i a la situació de multilingüisme de la societat valenciana.

L'objectiu del sistema educatiu, i també del material didàctic que s'hi faça servir, ha de ser el desplegament de la competència multilectal de l'alumnat, i per a aconseguir-ho s'ha de partir de la pròpia varietat com a instrument bàsic d'aprenentatge i desplegar progressivament el coneixement actiu de l'estàndard. En els primers nivells de l'ensenyament obligatori, i emmarcats pels límits de correcció normatius, el model lingüístic escolar ha de ser útil dins i fora de l'aula i no massa allunyat del model que s'ha après a casa, perquè pugua ser vehicle real de comunicació en totes les situacions possibles.

Propostes de comprensió i expressió oral

La societat de l'audiovisual ha fomentat l'oralitat en tots els àmbits comunicatius i creatius. Això és una realitat molt important per a l'educació: per a la classe de materials que incorpora un llibre de text, i per a les situacions de comunicació i d'aprenentatge a l'aula.

Així, convé fer propostes en la línia indicada, que tinguen presents no sols elements referits a la comprensió i l'expressió escrita, sinó també a la comprensió i l'expressió oral.

Tipologia textual variada

Els materials curriculars complementaris generen un tipus eclèctic de textualitat, de base expositiva, però que inclouen seqüències instructives, narratives, descriptives i argumentatives. I alhora, presenten una singular polifonia enunciativa. La qualitat pedagògica i lingüística dels materials, per tant, és correlativa de l'organització dels dos factors esmentats. Es recomana que, potenciant l'àmbit valencià propi, s'oferisca una extensa varietat de texts pel que fa a gèneres, autors, època, diversitat geogràfica... La diversitat textual resulta enriquidora i fa que l'alumne s'adone de les diferències que apareixen en els diversos texts en funció d'algun dels factors indicats.

Encara que el present document tracta aspectes del model lingüístic escolar, cal tindre en compte que la llengua de l'escola es relaciona amb contextos de gran influència en els models i usos socials de les persones, com els mitjans de comunicació, la difusió del coneixement i la ciència, i la literatura.

Adequació dels diferents nivells d'ús

Pel que fa al model de llengua, en les diferents varietats de texts dels materials educatius, i en general, en els texts expositius emprats en les assignatures i continguts en què la llengua és vehicular, són particularment necessàries la cohesió i la coherència.

A més, entre altres factors comunicatius importants per a l'adequació, en tot moment i en qualsevol etapa i cicle educatiu, cal conjugar la claredat i el rigor, tot tenint present que eixos dos aspectes no són, de cap manera, contradictoris.

L'adequació dels diferents nivells d'ús en els materials curriculars es vincula a diferents criteris, entre els quals destaquen el de la diversitat de nivells d'ús en funció de la tipologia textual, i el de la diversitat en funció de les situacions comunicatives.

Encara que els tipus de texts solen implicar diversos nivells alhora, si les característiques peculiars de cada text són vistes per l'alumnat com a delimitadores d'un nivell d'ús o un altre, es facilita pedagògicament el reconeixement, la valoració i la construcció adequada de texts en funció del nivell d'ús. I, en tot cas, la relació de cadascuna de les diferents situacions comunicatives vinculades a un text amb un determinat nivell d'ús, és rellevant especialment en un aprenentatge destinat a ser vàlid en una societat complexa.

CRITERIS ESPECÍFICS

Advertiments

1. Al llarg del document, les llistes d'elements gramaticals o lèxics s'utilitzen només com a exemples a seguir.
2. Les solucions lingüístiques proposades fan referència al model de llengua de redacció dels llibres de text, i no al dels texts citats, que poden seguir altres models.
3. Els criteris específics del document es basen en: a) la preferència per unes formes determinades; b) l'opcionalitat de formes alternatives, i c) la gradualitat en l'aplicació d'algunes formes.
4. La casuística dels criteris i exemples del document, no pot incloure tots els aspectes que caldrà sumar en un llibre d'estil exhaustiu. Des del punt de mira del present document, hi ha dos àmbits particularment importants i atractius no tractats: els aspectes sintàctics i la fraseologia. S'entén, de manera implícita, que caldria aplicar-hi els mateixos criteris que les orientacions proposen per als aspectes fonètics, morfològics i lèxics. A més, caldrà incorporar altres aspectes d'estilística, de valoració de la variació geogràfica i, fins i tot, d'usos gràfics i visuals, i de nomenclatura i designació.

Tots els aspectes ací enumerats formaran part del creixement de les propostes, tant en funció dels hàbits del sector editorial, com dels acords successius de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Criteris

1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA

1.1. Accentuació de les *ee* segons la fonètica del valencià, en paraules com les següents, acabades en:

- é: *alé, vosté, alié, acetilé...*
- és: *anglés, marqués, admés, comprés...*
- én: *apré, comprén, defén, mossén...*
- éixer: *conéixer, meréixer, paréixer, aparéixer...*
- éncer: *véncer, convéncer...*
- ényer: *atényer, constrényer, empényer, estrényer...*
- éiem: *féiem, créiem, tréiem, véiem...*
- éieu: *féieu, créieu, tréieu, véieu...*
- ol: *terratrémol, pésol, cércol, térbol...*
- ia: *séquia, sénia, sépia...*

S'exceptuen l'interrogatiu i relatiu tònic *què* i la conjunció *perquè*.

1.2. Adopció de formes amb el vocalisme i el consonantisme propis de la llengua clàssica i mantinguts pel valencià modern, en paraules com les següents i els seus derivats:

1.2.1. Amb manteniment de la *a*:

arrancar,
avançar,
llançar,
nadar,
traure (contraure, distraure, retraure),
xarrar;
caragol (caragolar),
carabassa,
bambolla.

1.2.2. Amb manteniment de la *e*:

redó (arredonir),
fenoll,
cordell,
renyó.

1.2.3. Sense ròtica adventícia:

alfàbega,
murta,
cartó.

(Però s'usaran amb ròtica la forma tradicional *tresor* i l'etimològica *orquestra*.)

2. MORFOLOGIA I SINTAXI

2.1. Adopció de formes preferents.-

2.1.1. Usarem preferentment *ens* en posició proclítica i en posició enclítica darrere de vocal: *ens miren, escriure'ns*.

2.1.2. Usarem preferentment *vos* en posició enclítica darrere de vocal (*tindre-vos, escriure-vos*) i opcionalment al costat de la forma *us* en posició proclítica (*vos dóna/us dóna*).

2.1.3. Usarem les formes dels possessius amb *-u-*: *meua, meues, teua, teues, seua, seues*.

2.1.4. Ús preferent dels numerals cardinals (*huit, díhuit, dèssset, dènou*) i de les formes dels numerals ordinals *cinqué, sisé, seté...*

2.1.5. En els verbs incoatius s'adoptaran les formes amb l'increment *-isc-* en la primera persona del singular del present d'indicatiu i en les persones primera, segona i tercera del singular i en la tercera del plural del present de subjuntiu: *servisc, servisca, servisques, servisca, servisquen*.

2.1.6. En els verbs *complir, establir, oferir, omplir, reblir* i *sofrir* usarem preferentment els participis en *-it*: *complit, establit, oferit, omplit, reblit* i *sofrit*.

2.1.7. Usarem preferentment els imperfets de subjuntiu acabats en *-ara, -era, -ira*: *cantara, vinguera, patira*.

2.1.8. Adoptarem com a formes preferents els adverbis: *enguany, enjorn, prompte, despús-demà, despús-ahir, despús-anit, ací, avant, arrere*.

2.1.9. Farem la distinció entre les preposicions *per* i *per a*: *ho he fet per tu* vs. *ho he fet per a tu*; *he vingut per donar-te el regal* vs. *Aquell aparell no aprofitava per a fer experiments*.

2.1.10. Es farà la concordança del participi passat precedit per un pronom acusatiu femení: *Eixa cançó ja l'havia sentida; eixes pel·lícules no les he vistes*.

2.1.11. Ús de la preposició *com a* tant en sentit predicatiu com en sentit comparatiu: "*com a persona és excel·lent*", "*s'ho menjaven com a llops*", "*obria uns ulls com a plats*".

2.2. Formes opcionals.-

2.2.1. Usarem indistintament els plurals en *-s* i en *-os* de les paraules acabades en *-sc, -st* i *-xt*: *boscs* o *boscós*, *discs* o *discós*, *foscs* o *foscós*; *gusts* o *gustós*, *manifests* o *manifestós*, *trists* o *tristos*, *texts* o *textós*, *pretexts* o *pretextós*, *contexts* o *contextós*.

2.2.2. Usarem indistintament els plurals en *-ns* i en *-s* en casos com ara: *màrgens* o *marges*, *òrfens* o *orfes*, *òrguens* o *orgues*, *ràvens* o *raves*, *tèrmens* o *termes*, *vèrgens* o *verges*. En el cas del plural d'*home* i de *jove*, s'aconsella l'ús preferent dels plurals en *-ns*, clàssics i mantinguts amb vitalitat (*hòmens*, *jóvens*).

2.2.3. En el verb *ser*, ús opcional de les formes *sigut* o *estat* del participi, i de les formes *ets* o *eres* del present d'indicatiu.

2.2.4. Ús opcional dels infinitius *veure* o *vore* i formes flexives i derivades.

2.3. Formes d'aplicació gradual.-

2.3.1. En els primers cursos de l'educació primària s'usaran les formes dels demostratius simples de primer i segon grau de la dixi: *este*, *esta*, *estos*, *estes*; *eixe*, *eixa*, *eixos*, *eixes*. Posteriorment, s'usaran de manera opcional les formes simples (*este*, *eixe*...) o les reforçades (*aquest*, *aquesta*, *aquests* o *aquestos*, *aquestes*; *aqueix*, *aqueixa*, *aqueixos*, *aqueixes*).

2.3.2. En els primers cursos de l'educació primària usarem els verbs incoatius amb l'increment *-ix-*: *servixes*, *servix*, *servixen*. Posteriorment, s'usaran de manera opcional les variants en *-ix* (*servix*...) o les variants en *-eix* (*serveixes*, *serveix*, *serveixen*).

2.3.3. En els primers cursos de l'educació primària usarem els verbs *tindre* i *vindre* i els seus derivats. Posteriorment, s'usaran de manera opcional les variants en *-dre* o les formes *tenir* i *venir* i els seus derivats.

3. LÈXIC

3.1. Adopció de formes preferents.-

En el vocabulari bàsic, convé l'adopció d'un model de llengua que presente com a solucions preferents les pròpies del valencià general. Com a mostra, podem esmentar les paraules següents:

xic, *vesprada*, *rogle*, *faena*,
xiquet, *joguet*, *vidriola*, *engrunsar*,
arrapar, *ois*, *pallola*, *pigota*,
espill, *granera*, *poal*, *pitxer*,
llima, *safanòria*, *fesol*, *alfals*, *gesmil*, *rabosa*, *rata penada*,
melic, *bigot*, *muscle*, *tòs*,
calça, *calcetí*, *nuc*, *nugar*, *conversa*, *tocar (a la porta)*.

(Els sinònims d'algunes de les paraules anteriors, vius en altres regions de l'idioma, poden aparéixer en els textos i les lectures complementàries

subministrades als alumnes: d'eixa manera es fomentarà un plausible coneixement passiu de la riquesa lèxica de la nostra llengua.)

3.2. Formes opcionals.-

En el vocabulari bàsic és bo que alternen solucions ben documentades i de molta extensió en els nostres parlars actuals, com ara:

*agafar o agarrar,
arrel o raïl,
arribar o aplegar,
defendre o defensar,
desenrotllar, desplegar o desenvolupar,
l'endemà o el sendemà,
fumeral o ximenera,
iaio o avi,
inflar o unflar,
juí, perjuí, prejuí o judici, perjudici, perjudici,
milotxa o catxerulo,
paréixer o semblar,
servici o servei,
vacacions o vacances.*

(Convé tindre en compte que moltes de les parelles del present apartat i del següent no estan formades per lexemes utilitzables en els mateixos contextos. Així, paraules com *iaio*, *agarrar*, *corfa* o *trellat* són perfectament vàlides en el llenguatge vehicular de formalitat mitjana o baixa, però en textos de molta formalitat (una narració històrica o una descripció geològica, per exemple) són preferibles les variants *avi*, *agafar*, *escorça* o *seny*.)

3.3. Formes d'aplicació gradual.-

En molts casos és convenient començar usant en educació primària les solucions més habituals en el valencià modern, i reservar per a l'ESO la introducció de les altres variants, a vegades més antigues i sovint més generals en altres regions del sistema lingüístic. Això es farà en casos com els següents:

Introducció en educació primària i manteniment en els altres cicles	Introducció al llarg de l'ESO
<i>alacrà</i>	<i>escorpí</i>
<i>albelló</i>	<i>claveguera</i>
<i>arena</i>	<i>sorra</i>
<i>corder</i>	<i>anyell</i>
<i>corfa</i>	<i>escorça</i>
<i>escaló</i>	<i>graó</i>
<i>estrela</i>	<i>estel</i>
<i>llanda</i>	<i>llauna</i>
<i>trellat</i>	<i>seny</i>
<i>xicotet</i>	<i>petit</i>